

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 61. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 din. za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebej. Pošt. šek. rač. 11.153. Telefon 45-86

Naše najvažnejše zahteve za finančni zakon

Od leta do leta se ponavljajo naše zahteve v obliki točnih in do podrobnosti izdelanih predlogov za finančni zakon. Organizacija ne izpusti nobene prilike in vedno iznaša na odločujočih mestih najvažnejše zahteve učiteljskega stanu, ker se dobro zaveda, da so od sprejetja teh zahtev v veliki meri odvisni napredek, stabilizacija in demokratizacija našega šolstva. Zahteve, ki so rezultat nešteti sklepov učiteljskih društev, bi lahko ločili v glavne in podrejene — v one, ki zadevajo ves učiteljski stan, ali vsaj veliko večino učiteljstva, in v one, ki se tičejo le posameznih skupin, ali posameznikov. Vse te pa je nemogoče obdelati v kratkem članku, zato hočemo naglasiti le najvažnejše.

Uvedba stalnosti na službenem mestu, čeprav je naravnost odločujočega pomena za učiteljevo življenjsko pot in njegovo delo, vendar se ne sme in tudi ne more smatrati kot ozek stanovski problem. Dvig kulturne ravni naše vasi, uspešno delo na kulturnem, gospodarskem in tudi zdravstvenem polju, zbiranje in izkoriščanje narodnih moči in sil za enotne akcije širšega obsega, vse to je v neposredni odvisnosti od učiteljeve stalnosti. Za tako delo so namreč potrebni mir, sigurnost in notranje zadovoljstvo učiteljstva, kar vse more zagotoviti edino zavest stalnosti. — Stalne spremembe ustvarjajo samo zastoj vsega dela. Stalno premeščanje učiteljstva ni nikoli ustvarilo nekaj stvarnega in pozitivnega, nego deprimira in razvija nagnjenja k tavanju in površnosti, zato vsaka premestitev učitelja škodi direktno šoli in narodu. In prav iz tega razloga moramo smatrati učiteljsko stalnost na službenem mestu kot splošen problem državne prosvetne politike.

Naš gmotni položaj postaja v zadnjem času naravnost obupen. Danes že ne moremo več govoriti o raznih kulturnih potrebah učiteljstva, marveč smatramo borbo za ureditev naših prejemkov samo še za borbo za vzdrževanje gola življenja. Ta ugotovitev velja predvsem za družine, a še posebej za one z več otroki. Toliko smo že pisali o našem težkem gmotnem položaju, toliko že utemeljevali potrebo po zvišanju prejemkov, da smatramo za zadostno ugotoviti le še sledeče naše zahteve:

1. Vsem državnim uslužbenecem in upokojenecem, ne glede na stroko in položaj, se naj zvišajo prejemki na eksistenčni minimum;

2. poviša naj se rodbinska doklada za otroke in naj se prizna doklada za ženo v isti višini;

3. poročenim državnim uslužbenkam se prizna ista osebna doklada kot neporočenim;

4. ukinejo se vse razlike med osebnimi dokladami aktivnih in upokojenih uslužbenecv;

5. staroupokojenci naj obdržijo dosedanje višje osebne doklade, ker je to socialno utemeljeno.

V zvezo s tem spada tudi ukinitve tretjega dragnjskega razreda, s čemer bi prišli vsi kraji dosedanjega tretjega razreda v drugi razred. Na ta način bi se znatno zboljšal gmotni položaj ogromne večine učiteljstva, ki službuje po vaseh.

Zahteva po rednem napredovanju učiteljstva se pojavlja že nekaj let v predlogih naše organizacije. Dosedanji način napredovanja učiteljstva ljudskih šol ne ustreza potrebam popolne pravičnosti. Število učiteljstva z izpolnjenimi zakonskimi pogoji za napredovanje se vedno večja. Gmotni položaj učiteljstva ni niti malo zavidan vreden. Prav zato bi bila nujno potrebna zopetna uvedba avtomatičnega napredovanja. Tudi napredovanje učiteljstva v V. skupino bi moralo biti omogočeno, ko prebije učitelj v VI. skupini 3 efektivna leta državne službe ali vsaj, ko dovrši 30 let službe, in to brez ostalih pogojev.

Še mnogo je zahtev, katerih sprejetje bi pomenjalo absolutno ureditev pravnega in materialnega položaja vsega učiteljstva. Tako imamo še vprašanje učitelje mater, katerim bi morala biti ponovno omogočena predčasna upokojitve, vprašanje akontacij na pokojnino, vračunanje vojnih let, priznanje kontraktualne službe in dopusta zaradi odslužitve kadrskega roka, priznanje stanarin prav vsemu učiteljstvu, uzakonitev zvanja »upravitelj ljudske šole« itd.

Razpisi službenih mest bi se morali objavljati vsak mesec. Dosedanji način razpisovanja učiteljskih mest je pokazal v praksi toliko senčnih strani in slabih posledic za šolo, da bi bilo nujno uzakoniti redno razpisovanje prostih službenih mest in njihovo komisijsko oddajo. V tej komisiji bi moralo imeti Jugoslovensko učiteljsko združenje svoje zastopnike.

Prizadevanja za zvišanje naših prejemkov

Naša sekcija je prejela kot odgovor na spomenico, poslano JUU v Beogradu, obvestilo, da je bila spomenica za zvišanje prejemkov izročena predsedniku in podpredsedniku kraljevske vlade. Dne 23. dec. je sprejel predsednik vlade g. Dragiša Cvetković delegacijo zastopnikov stanovskih organizacij in ji na predložitve neogibne potrebe takojšnjega zvišanja prejemkov izjavil, da je kraljevska vlada na eni izmed zadnjih sej že pretresala to vprašanje.

Takoj po končanih katoliških božičnih praznikih bo o tem vlada ponovno razpravljala in v najkrajšem času prinesla rešitev o povečanju prejemkov, pri čemer se bo posebno ozirala na ekonomsko najšibkejšo nameščenec in upokojenec. Na koncu je gospod predsednik vlade izrazil pripravljenost, biti v stalnem stiku s predstavniki nameščenih stanovskih organizacij.

Še o potrebi zvišanja uradniških plač

(Misli in upanje)

V časopisu sem čital, »da je kraljevska vlada na eni zadnjih sej že pretresala to vprašanje. Takoj po končanih katoliških božičnih praznikih bo o tem vlada ponovno razpravljala in v najkrajšem času prinesla rešitev o povečanju prejemkov, pri čemer se bo posebno ozirala na ekonomsko najšibkejšo nameščenec«.

Prav razveseljivo je to sporočilo v nasprotju s onim, da raste dragnja iz dneva v dan. Vse povišanje cen življenjskih potrebščin pa mora prenašati nameščenec z istimi prejemki, ki jih je imel v letih najslabše gospodarske konjunktore. Vsi svobodni stanovi (industriji, trgovci, obrtniki, kmetje itd.) so veseli današnjih trgovskih odnošajev. V nekem gospodarskem poročilu sem čital, da si italijanski gospodarstveniki želijo, da bi to »ugodno« stanje trajalo čim dalje časa! Gospodarskim krogom prinaša prav lepe dobičke, saj je znano, da so imeli mnogi trgovci in veletrgovci stare zaloge blaga. Tudi naš kmet — hvala Bogu — dobiva za nekatere produkte višje cene (mleko, smetano, sir, maslo, krompir, jajca, mast itd.). Le velik krog konzumentov — revežev mora nositi težko breme vojne psihoze. Nekateri privatni nameščenci so dobili z novim letom povišane plače. V mojem službenem kraju so n. pr. dobili s 1. januarjem vsi delavci in nameščenci za 20 % višje prejemke oziroma mezde. Celotno občino so se spomnile svojih uslužbenecv z lepimi božičnicami ter bodo v najkrajšem času tudi povišale plače. Le plače državnih uslužbenecv so ostale pri starem brez povišanja in brez božičnic.

Tega težkega stanja se zavedajo vsi stanovi ter delajo silno za povišanje prejemkov. V svoji spomenici, ki so jo podpisale vse stanovske organizacije, ter je bila izročena g. predsedniku in podpredsedniku kraljevske vlade, zahtevajo: 1. Zvišanje prejemkov za 800 din mesečno. 2. Doklado za ženo 300 din. 3. Doklado za otroka 300 din. 4. Izenačenje poročenih in neporočenih državnih uslužbenecv.

Danes nas zanima koliko bi naj bilo zvišanje, da bi ustrezalo življenjskemu standardu. Da bomo naše stanje še bolj razumeli, bom potegnil paralelo med razmerami v naši in v drugih evropskih državah. 1. Stanovanje: Stanovanja na deželi in v mestih so draga, dvakrat predraga. Naj navedem za ilustracijo cene stanovanj v Berlinu in Parizu. (Ne bom navajal cen za najlaksuznejša stanovanja v gospodarskih središčih vlemest, temveč navedem cene za srednja uradniška bivališča 2 sob in kuhinje s pritliklinami.) V Berlinu je cena za tako stanovanje 600—800 din, v Parizu pa 500—600 din v našem denarju. In pri nas? V malem Mariboru hočejo za družinsko stanovanje na periferiji mesta 600—700 din, v središču pa 1000—1200, t. j. toliko kolikor uradnik zasluži. Zato seveda ni čudno, da stanujejo uradniške družine v zatohlih in nezdravih stanovanjih, ker higienskih in zračnih ne morejo plačati. Take razmere seveda kvarno vplivajo na telesno zdravje mladine ter ji v nežni dobi vcepljajo kali boleznih in neopornosti. Ta primerjava nam zgovorno priča, da je stanovanjski standard v naši državi enak ali celo višji od onega v tujini ter ne ustreza plačam. Vse okoliščine morajo biti namreč v realnem odnosu z zaslužkom prebivalstva. Ako bi pa uslužbenec dobival 2 ali 3 krat večje prejemke, pa bi radi in tudi mogli plačati za stanovanje 1000—2000 din. S 1500 din pa ne more uradnik plačati 1000 din za stanovanje. 2. Življenjski standard nazorno izpričuje

indeks cen življenjskih potrebščin. Ta se je dvignil zadnji mesec za 5,1 %, t. j. za toliko kolikor drugače v enem letu, ter je dosegel v mesecu decembru 86. (L. 1929. 100.) Da si bomo mogli razlagati življenjski standard v drugih državah, si ogledjmo indeks cen od oktobra lanskega leta:

Jugoslavija	76
Nemčija	77
Anglija	87

Francija	106
Madžarska	87
Bolgarija	68
Švica	75
Skandinavske države	101

Po tej razpredelnici vidimo, da je indeks cen v naši državi približno enak z življenjskim standardom v drugih državah. Do decembra je tudi pri nas narasel na 86, t. j. 10 %, v Nemčiji pa je dosegel 105 ter je 30 % višji od našega. Približno ista slika je v ostalih industrijskih evropskih državah, t. j. življenjski standard je za 25—30 % višji. Toda ne smemo pozabiti, da so tudi plače v teh državah za 50—100 % višje, dočim je splošna življenjska raven le za 25—30 % višja. To nam več kot dovolj jasno priča, da so v naši agrarni državi cene življenjskih potrebščin previsoke ali pa so plače premale.

Najti je torej treba izhod z zvišanjem uradniških prejemkov. Da bo to zvišanje življenjskemu standardu ustrežajoče, t. j. realno moramo vzeti v obzir splošni indeks. Od leta 1937, ko so se regulirale naše plače, so se cene dvignile: 1. 1937.—1939. za 23 %, zadnje mesece 10—17 % = 33—40 %. Torej mora biti tudi povišanje 30—40 %, v nižjih skupinah 40 %, v višjih 30 % ali v vseh grupah enako. Razlika v skupinah je itak že izražena v plači in položajni dokladi.

Povprečno dragnjsko zvišanje bi moralo znašati 676 din, povprečna plača pa 2549 din. Le tako zvišanje bi ustrezalo sedanjemu življenjskemu standardu ter bi bilo realno.

Upajmo, da pride rešitev kmalu!

Vzdrževanje ljudskih šol*

Načelno stališče k resoluciji »Kmetijske zbornice«

V demokratično pojmovani družbi in v demokratično urejeni državi je osnovno načelo demokratizacija vzgoje in pouka, ker le demokratično vzgojen poedinec lahko tvori demokratično narodno in državno občestvo in obratno: brez demokratizacije javnega življenja ni mogoča demokratizacija šolstva. V demokratizaciji vzgoje in pouka, ali ožje: šolstva, je poleg drugega vsebovana tudi pravica in zahteva do enake in iste splošne izobrazbe najširših plasti naroda. To je problem, ki je vreden vse pažnje in skrb. Demokratizacija šolstva postavlja prvo zahtevo, da se postopa z mladim človekom kot z mladim razvijajočim se bitjem, bodočim članom demokratične narodne zajednice in, da dobi sinko pohorskega kočarja in haloškega viničarja ter hčerka gorenjskega planšarja in kočevskega drvarja isto osnovno izobrazbo kakor sinko ali hčerka meščana ali premožnejšega tržana. Z zakonom je sicer predpisano, da velja za vso dečo osemletna šolska obveznost, kar se v Sloveniji v veliki večini tudi izvaja. Pa to še ni vse in glavno, je le zakonita osnova. Zakon tudi zahteva, da je pouk brezplačen. Tudi to je v redu. Ako otrok obiskuje 8 let šolo, se mu mora v tem času nuditi vse, kar je možno, da bo v resnici rasel v čim popolnejšega, izobraženejšega in zdravega ter krepkega človeka. Ni vseeno in ne dovolj, da otrok 8 let zahaja v poslopje, ki se mu pravi šola, ki je morda v mestu in trgu res lepa, zdrava in zračna stavba, drugod pa morda zatohel magacin ali morda celo bivši hlev ali podrta in »zakrpana« planinska koča, in ni še dovolj, da ima takale skupina otrok tudi svojega učitelja. Za uspešno delo in dobro izrabo časa je treba tudi sredstev, treba učil, samoučil in pripomočkov.

In kako je vse to čudno! Mestna in trška ter deloma deca v večjih industrijskih centrih ima več ali manj svetle šolske prostore, razredi niso prenatrpani, redko so brez učil. Šole so vsaj zmerno zložene z učili, a deca dobi od doma ali v šoli vsa potrebna samoučila. In naš kmečki otrok? Otroci naših »lepih« gora in gor, gozdov in planin, ali imajo vse to ali vsaj v tej približni meri? Ne da bi bil srečnejšim tovarišem nevoščljiv, nikakor ne. Le to sme in more zahtevati, da dobi za svojo izobrazbo isto kakor njegov tovariš v mestu ali v ekonomsko močnejših krajih. Ali ni naš kmečki otrok vreden najmanj iste skrbi v dobi obveznega šolanja kakor mestni otrok, saj bo z ljudsko šolo v veliki meri zaključil svoje šolsko izobraževanje, medtem ko bo imel mestni otrok še priliko in prednost, da se še dalje izobražuje. Dvojna krivica.

Danes banovina no svojih proračunskih možnostih oskrbuje podeželske šole. Poudariti je treba, da je to za našo vaško šolo napredek. Pa je li to pravičnost, da ta uredba izvzema močne gospodarske centre, naša samoupravna mesta? To so ona središča, kamor se stekajo žulji slovenskega kmeta ožje in širše okolice. Tu naš vaški živelj direktno ali indirektno kupuje, semkaj prodaja svoje viške, torej daje in daje. Pa mu li mesto v dovoljni meri vrača? Ali ne bi bila taka sre-

dišča dolžna, da vračajo vasi iz svojih rezerv vsaj v obliki kulturnega davka. Tudi naša vas ima pravico do svetlih — ne pompoznih — šolskih sob, kamor bo zahajala vaška mladina 8 let, tudi vas ima pravico do tega, da razredi niso prenatrpani ali zasedeni 10 ur dnevno s 50 do 90 učenci in, da imajo reden in neokrnjen pouk. Tudi vaški otrok se bo razveselil bogate zaloge učil in tudi vaški otrok bo vedel ceniti, morda celo bolj kakor razvajen mestni otroček, če bo imel vse učne pripomočke: knjige, zvezke, barvice, ravnila, šestila, lepe mladinske knjige, razne priročnike, itd. Verjemite, da ne bo ta kapital prav nič slabše naložen kot v mestu. Če mu tega ne more dati oče, niti ne zmore tega siromašna podeželska občina, mu mora to nuditi ves narod sorazmerno s svojo ekonomsko močjo, a tu je tudi zajeto mesto, ki se pogosto kaj rado ponaša s svojim kulturnim in narodnim poslanstvom. Poudarjamo: vsa učeča se mladina naj bo enako deležna vsega, kar ji danes lahko nudi šola in to v skladu z ekonomsko močjo celote — ljudstva.

Kaj daje enemu otroku prednost, da pohaja osem ali več let na više organizirani šoli z malim številom otrok, itd., medtem ko mora drugi pohajati 8 let v šolo z enim, dvema ali tremi oddelki, ki se nahajajo še v nezdravih prostorih in so slabo zložene s pripomočki in učili. Kje je zapisano, da ta otrok nima pravice do vseh onih pridobitev, ki so jih prinesli novejši in sodobni pedagoški in psihološki ter mladinslovni izsledki in didaktično-metodične preizkušnje? Ali ni že itak dovolj, da je otrok prikrajšan v svojem težkem življenju za lepe sončne dneve mladosti? Dajmo mu vsaj v šolski vzgoji in izobrazbi vse, kar nam je le mogoče: svetle, zdrave in primerno opremljene in s pripomočki zložene šole za skupno in individualno šolsko delo. Naše eno-, dvo- in trirazrednice, kjer se vrši pouk po odsekih (oddelkih), morajo nam biti posebna skrb. Za tako zvani posredni (indirektni — tihi) pouk, ki je z ozirom na strukturo teh šol nujen, morajo biti oz. bi morale biti posebno oskrbljene z učili in pripomočki s posebnim ozrom na tiho delo posameznih odsekov v oddelku, ako hočemo, da se bo uspeh vsaj deloma pribli-

Vseblina:

Naše najvažnejše zahteve za finančni zakon.

Prizadevanja za zvišanje naših prejemkov.

Še o potrebi zvišanja uradniških plač.

Vzdrževanje ljudskih šol.

Za složnost vsega uradništva.

Prvi slovenski učiteljski koledar.

Šolsko združništvo.

UČITELJI PRIPRAVNIKI IN NJIHOV

POLOŽAJ: Kako mi je bilo... — Težave

pripravnikov. — Čakanje — obup.

LISTEK: Iz dnevnika učitelja Rogaja. —

Učitelj Jože Počakaj.

Splošne vesti. — Osebnosti zadeve. — Kaj vse

pišejo. — Mladinska matica. — Učiteljski

pravnik. — Učiteljska tiskarna. — Sta-

novska organizacija JUU. — Novosti na

knjižnem trgu.

* Glej »Popotnik« 1939./40., št. 1-2, str. 28.—41.